

המשפט ההומניטרי הבין-לאומי – תמונת מצב חלקית (ינואר 2012)
נתוני הפרות המשפט ההומניטרי וזכויות האדם בשטחים הכבושים
(הנתונים מאז ספטמבר 2000, מצוין תאריך ומקור לכל נתון)

• הזכות לחיים

הרוגים פלסטינים בידי כוחות הביטחון הישראליים או בידי אזרחים ישראלים, מאז ספטמבר 2000:

עד 'עופרת יצוקה' (26.12.08): 4,907 בני אדם נהרגו, מהם 955 קטינים. 2,195 מההרוגים זהו בוודאות כאזרחים שלא נטלו חלק בלחימה. במסגרת מדיניות החיסולים נהרגו 387 פלסטינים, מהם 234 היוו יעד לחיסולים ('בצלם', 26.12.2008).

במבצע 'עופרת יצוקה' (27.12.08-18.1.09): הנתונים שנויים במחלוקת:

- צה"ל טוען כי נהרגו 1,200 פלסטינים, מתוכם 580 לוחמים (כולל שוטרים, אשר לפי החוק הבינ"ל אינם נחשבים ללוחמים), ואילו כ-300 היו אזרחים. לגבי שאר ההרוגים צה"ל, טען כי לפחות 2/3 מהם השתתפו בלחימה.
- לפי דו"ח 'בצלם' מספטמבר 2009, כוחות הביטחון של ישראל הרגו 1,387 פלסטינים, בהם 773 שלא השתתפו בלחימה, כולל 320 קטינים מתחת לגיל 18 ו-109 נשים מגיל 18 ומעלה. 330 מההרוגים השתתפו בלחימה ו-248 היו שוטרים במשטרה הפלסטינית שנהרגו רובם ככולם בהפצצות אוויריות על תחנות משטרה ביומו הראשון של המבצע. (PRCS מרץ 2009, PCHR מרץ 2009, כתבה בעיתון 'הארץ' מרץ 2009, 'בצלם' אוגוסט 2009)

מאז 'עופרת יצוקה' (19.1.09-30.09.11): כוחות הביטחון הישראליים הרגו 230 פלסטינים - 38 בגדה המערבית ו-192 ברצועת עזה - בהם 31 קטינים. 83 מההרוגים לא השתתפו בלחימה, 113 השתתפו בלחימה ולגבי 22 מההרוגים לא ידוע ל'בצלם' האם השתתפו בלחימה. 14 מההרוגים ברצועת עזה היוו יעד להתנקשות. מספר הפלסטינים שנהרגו השנה בגדה המערבית בידי כוחות הביטחון היה נמוך ביחס לשנים קודמות. בנוסף, אזרחים ישראלים הרגו 5 פלסטינים. ('בצלם', 30.9.2011).

הרוגים ישראלים בידי פלסטינים:

עד מאי 2009 נהרגו 1,117 איש, מתוכם 789 אזרחים ו-328 אנשי כוחות הביטחון השונים. 123 מתוכם היו קטינים. (השב"כ, 31.5.09, וכן מ'בצלם', 26.12.2008).

במבצע 'עופרת יצוקה' פלסטינים הרגו 9 ישראלים, בהם 3 אזרחים ו-1 איש כוחות הביטחון בהתקפות טילים על דרום הארץ ו-5 חיילים בלחימה בעזה. עוד 4 חיילים נהרגו מאש כוחותינו.

מאז 'עופרת יצוקה' (19.1.09-30.10.11) פלסטינים הרגו 15 אזרחים ישראלים בגדה המערבית, בהם שוטר, ואזרח זר אחד בישראל, ועוד 5 אזרחים ישראלי בשטח ישראל. בנוסף, הרגו פלסטינים 4 אנשי כוחות ביטחון ישראליים בשטחים ('בצלם', 30.10.11).

לפי נתוני השב"כ בשנת 2009 נהרגו 15 ישראלים (מתוכם 9 בעופרת יצוקה) ו-9 ישראלים נוספים בשנת 2010 (אתר השב"כ, 25.12.10).

פצועים פלסטינים בידי ישראלים: עד סוף 2008 נפצעו 33,117 בני אדם, לא כולל פצועי חרדה והלם. במבצע 'עופרת יצוקה' לבדו נפצעו 5450 בני-אדם (PRCS - Palestinian Red Crescent Society, 5.3.2009). מתחילת שנת 2009 עד סוף אוקטובר 2011 נפצעו 1273 פלסטינים נוספים.

פצועים ישראלים בידי פלסטינים: 8,051 פצועים, כולל פצועי חרדה והלם. מתוכם 29 בשנת 2010, 234 בשנת 2009 ו-679 בשנת 2008 (לפי נתוני השב"כ, דו"ח סיכום 2010).

חופש התנועה והאיסור על ענישה קולקטיבית

חסימות ומחסומים: בגדה המערבית ישנם כיום 522 מכשולים פיזיים. 42 מהם הם מחסומים מאוישים באופן קבוע, כאשר 34 מחסומים מונעים מעבר מהגדה המערבית לירושלים המזרחית או לישראל, ו-28 מחסומים נמצאים בעומק הגדה המערבית. כמו כן, ישנם 25 מחסומים המאוישים לסירוגין. בנוסף, צה"ל מציב לאורך כבישי הגדה המערבית מאות מחסומי פתע ניידים, בשנה האחרונה נספרו ע"י משרד האו"ם לעניינים הומניטריים 490 מחסומי פתע בממוצע בכל חודש.

ישנם 66 שערים חקלאיים המובילים לשטחים שבין מכשול ההפרדה לקו הירוק ("מרחב התפר"), ומעל 100 מכשולים בתוך העיר חברון לשמירה על אזור 2H שבשליטה ישראלית. כמו כן, קיימים 436 מכשולים פיזיים שאינם מאוישים (חסימות עפר, שערים, תעלות וכיו"ב). (OCHA, דו"ח אוגוסט 2011).

כבישי הפרדה האסורים או מוגבלים לנסיעת פלסטינים בגדה:

מרכיב נוסף במערכת ההגבלות הוא האיסור על פלסטינים לנוע בכבישים מסוימים. נכון לחודש אוקטובר 2010, ישראל מייחדת 232 ק"מ מכבישי הגדה המערבית לשימוש הבלעדי, או הכמעט בלעדי, של ישראלים. ישראל אף אוסרת על פלסטינים לחצות חלק מהכבישים הללו בכלי רכב, באופן שמגביל את גישתם לכבישים סמוכים נוספים, שעליהם לא חל לכאורה האיסור.

מדיניות הכבישים האסורים אינה מעוגנת בחקיקה הצבאית או במסמך רשמי כלשהו. זאת למעט איסור הנסיעה בכביש 443 המחבר את השפלה עם צפון ירושלים, שעוגן בצו חמש שנים לאחר יישומו בפועל. לדברי דובר צה"ל, הגבלות אלה מוטלות על סמך "צווים שבעל פה" המועברים לחיילים, מאפיין המוסיף למדיניות מימד של חוסר ודאות (בצלם, אוקטובר 2010)

שעות עוצר על עיר או אזור מצטברות שהוטלו בגדה המערבית: בשנת 2007 נספרו 873 שעות עוצר, מתוכן 414 באזור קלקיליה 3161 בשכ, ב-64 אירועי עוצר. בחודשים ינואר-ספטמבר 2008 הוטלו 643 שעות עוצר. (OCHA).

גדר ההפרדה: התוואי הכולל של גדר ההפרדה הוא 708 ק"מ. ב- 61.8% מהם הושלמה הבנייה, 8.2% מצויים בעיצומה של בניה, ו-30% מתוכננים אך בנייתם טרם החלה. כאמור, נכון לאוקטובר 2011 מצויים בגדר 66 שערים חקלאיים, שבהם מאפשר צה"ל מעבר לפלסטינים בעלי אישורים, ורק בחלק משעות היום.

סך השטח הממוקם בין גדר ההפרדה לקו הירוק מגיע לכדי 9.4% משטח הגדה המערבית, כולל ירושלים המזרחית. הכללתן של התנחלויות, לרבות שטחים המיועדים להרחבתן העתידית, הינו הגורם העיקרי לסטייתו של תוואי הגדר מהקו הירוק. השטח שנותר מעברה ה"ישראלית" של הגדר כולל 71 מבין 150 ההתנחלויות, ויותר מ-85% מכלל אוכלוסיית המתנחלים בגדה המערבית.

מאז שנת 2010 בוצעה בנייה חדשה בעיקר בצפון ירושלים המזרחית ובצפון-מערב נפת בית לחם. בספטמבר 2007 הורה בג"צ על הסטת הגדר סביב הכפר בלעין לתוואי חדש כך שיוחזרו לשטח הכפר 745 דונם של אדמות חקלאיות, אך עבודות הבנייה הסתיימו רק לאחרונה – ארבע שנים לאחר ההחלטה. כיום נמשכות הסטות אחרות של התוואי על פי הוראות בג"צ, כמו למשל בחרבת ג'בארה שבאזור טול כרם. (OCHA אוקטובר 2011).

קו התפר: ממערב למכשול ההפרדה ישנם 35 יישובים, בהם חיים 35,000 תושבים. 25 יישובים מצויים ממזרח לגדר ומוקפים בחסימות או בגדר באופן חלקי או מלא, ובהם חיים 151,000 תושבים שיידרשו להצטייד בהיתרים על מנת לחיות בבתיים ("בצלם" מבוסס על OCHA, יולי 2009).

• הזכות לקורת גג

הריסות בתים: במבצע 'עופרת יצוקה' נהרסו כ-20,000 בתים באופן מלא או חלקי, ועוד כ-1500 מפעלים וחנויות. (PRCS מרץ 2009)

בשנים 2004-2000 צה"ל הרס 668 בתים כאמצעי ענישה, עד אשר שר הביטחון הודיע בתחילת 2005 כי נוהג זה ייפסק. בשנת 2006 נהרסו 355 בתים בגדה ובעזה, בתואנה של צרכים צבאיים, והותירו 2,150 בני אדם חסרי בית. בשנת 2007 נהרסו 43 בתים, שהותירו 182 איש חסרי בית. ב-2008 נהרסו 37 בתים שהותירו 141 איש חסרי בית. ('בצלם', מאי 2009).

הריסת בתים בתואנה של צרכים צבאיים: עפ"י נתוני האו"ם, בשנת 2009 במסגרת מבצע עופרת יצוקה הרסה ישראל בתואנה של צרכים צבאיים למעלה מ-3500 בתי מגורים, אשר הותירו למעלה מ-20,000 בני אדם חסרי קורת גג. בשנת 2010 נהרסו 13 בתים (1 בגדה המערבית ו-12 בעזה) אשר הותירו 44 אנשים חסרי בית. בשנת 2011, עד סוף חודש מאי, הרסה ישראל 2 בתים של פלסטינים שהותירו 12 אנשים ללא בית. ('בצלם' 2011)

• הזכות להליך הוגן

עצירים מנהליים: בידי שרות בתי הסוהר מצויים 272 עצירים מנהליים, נכון אוגוסט 2011 ('בצלם'). באוגוסט 08 הוחזקו 649 ובאפריל 09 487 עצירים מנהליים. סה"כ הפלסטינים העצורים וכלואים בידי ישראל – 5705. ('בצלם', אוגוסט 2011)

נתונים על קטינים פלסטינים : נכון לאוגוסט 2011 עצורים בשב"ס 31 קטינים עד גיל 16 ו-145 קטינים עד גיל 18. במרץ 2010 עמד המספר על 39 קטינים עד גיל 16 ו-298 קטינים עד גיל 18.

• **אכיפה וענישה של העוברים על החוק**

פתיחת תיקי חקירה : למרות פניות חוזרות ונשנות של ארגון "בצלם" לרשויות, לא התקבלו נתונים בנוגע למספר החקירות שנפתחו בגין מקרי מוות. "בצלם" פנה לפרקליטות הצבאית בדרישה לפתוח בחקירת מצ"ח לבדיקת נסיבות מותם של 288 פלסטינים שנהרגו ב-148 אירועים שונים. מתוך 148 אירועים אלה, רק ב-22 מקרים נפתחה חקירת מצ"ח. עד לאוגוסט 2010, התקבלה החלטה בשני תיקים בלבד, ובשניהם החליטה הפרקליטות לסגור את התיק מבלי לנקוט צעדים כלשהם נגד החיילים המעורבים. בחודש אפריל 2010, בעקבות עתירה של בצלם והאגודה לזכויות האזרח, הודיע הפרקליט הצבאי הראשי על שינוי במדיניות הפתיחה בחקירה של הרג פלסטינים.

• **הזכות לטיפול רפואי**

מאז שנת 2000, 49 חולים פלסטינים נפטרו כתוצאה מעיכוב הטיפול הרפואי ע"י כוחות הביטחון. (בצלם - 29.9.00- 31.11.10)

פגיעה בצוותי רפואה ובעבודתם : במלחמת 'עופרת יצוקה' נהרגו 14 אנשי צוות רפואי, ו-24 נוספים נפצעו. נפגעו 17 מרפאות ו-4 בתי חולים מיירי והפגזות. כ-7 מקרים מתועדים של ירי ישיר על צוותים רפואיים בדרך לחילוץ פצועים. (PRCS מרץ 2009).

בגדה המערבית, במהלך 2008, נצפו 512 עיכובים ואיסורי כניסה של אמבולנסים, רובם באזור ירושלים. 12 מהמקרים כללו מתקפה על אמבולנסים, שבהן נפצעו 7 אנשי צוות רפואי. ב-2 מקרים נלקח צוות רפואי כמגן אנושי לחיילי צה"ל (PRCS מרץ 2009)

• **הזכות לכבוד**

עונש : למעלה מ-70% מתושבי עזה חיים בתקציב של מתחת ל 1 דולר ליום לאדם (\$250 למשפחה לחודש). 40% מוגדרים כעוני חמור : למטה מ \$0.5 לאדם ליום. האבטלה בעזה עומדת על 44%. קו העוני העולמי עומד על 2.4 דולר ליום. (ICRC יוני 2009)

למידע נוסף – פנו לעמוד המשפט ההומניטרי הבינ"ל, בתוך אתר האגודה :

<http://www.acri.org.il>